

Desposiziuns de Tratamënt

Planificaziun preventiva di tratamënc sanitar
Lege statale di 22 de dezëmber dl 2017, n. 219

Indesc

Fins de chësta brosciüra	3
Les Desposiziuns de tratamënt sciöche elemënt de planificaziun preventiva de tratamënc sanitar: n stromënt por renforzé l'autodeterminaziun dles paziëntes y di paziënc ala fin de súa vita	5
Desposiziuns de tratamënt	6
La situaziun iuridica	11
Indicaziuns por scrí fora les Desposiziuns de tratamënt	15
Glossar	20
Desposiziuns de tratamënt: n model	27

Publiché da

Provincia autonoma de Balsan Südtirol – 2020 (ediziun elaborada danü)
Departimënt Sanité, Sport, Sozial y Laur www.provincia.bz.it/salute-benessere

An pó damané do la brosciüra tl secretariat dl Comité etich provincial o la desciarié da internet tl setur “Etica e salute” sön nosc sit www.provincia.bz.it

Secretariat dl Comité etich provincial

Evi Schenk
strada Kanonikus Michael Gamper 1
39100 Balsan
Tel. 0471 418 155
evi.schenk@provincia.bz.it | ordinamentosanitario@provincia.bz.it

Redaziun

Massimo Bernardo, Carlo Casonato, Maria Vittoria Habicher, Herbert Heidegger,
Thomas Lanthaler, Martin Lintner, Georg Marckmann, Evi Schenk, Marta Tomasi,
Anita Tscholl, Marta von Wohlgemuth

Traduziun Ofize Chestiuns linguistiches

Grafica e Layout www.obkircher.com | T 0471 614 103

Stampa Stamparia provinciala

Fins de chësta brosciüra

Por mirit dla medejina moderna vára aldedaincö da curé tröpes maraties o almanco da influen-zé positivamënter so decurs. En particular él cotan de plü poscibilités da mantigní y salvé vites umanes ince tl caje de dër de gragn inzidënc o de de burtes maraties.

Mo canche les terapies arlungëia ma plü le patimënt y l'angonia él bëgn da se damané sce le progres dla medejina moderna, zënza tan bëgnodü, é davëi tl interes dles paziëntes y di pa-ziënc.

Chësc ti fej pora a tröpes porsones, dantadöt sce an pënza a situaziuns olache an n'è nia plü bogn da tó instësc dezijiuns o an á le ce che ne dëida nia plü y an mëss lascé che al sides i atri a tó dezijiuns por nos. I oresson ester bogn da rajoné para te chestiuns de medejina che nes reverda y i oresson podëi fistidié damperfora por le caje che an ess da ne ester nia plü bogn da tó instësc dezijiuns. Tres de plü porsones ne mör nia foradenia o zënza che an se l'aspetes, mo bëgn do na maratia lungia tratan chëra che an perd la capazité da tó dezijiuns o da fá súa orenté y tert o adora él da tó dezijiuns por ci che reverda terapies eventuales por prolungé la vita.

Propi por chësc él les Desposiziuns de tratamënt sanitar.

Ares dá la poscibilité da ponsé sura adora assá sön ci che an oress tl caje de de gran maraties o de nosta mort y da mëte jö döt cant por scrit. Tl medemo tëmpe é chësta n'ocajiun por baié cun les porsones che se stá dlungia di argomënc che reverda la fin dla vita. Por mirit dles Desposi-ziuns de tratamënt vára incomá da avëi n influ sön le tratamënt sanitar y da garantí insciö le dërt de autodeterminaziun ince canche an n'è nia plü bogn da comuniché ci che an ó.

Ince por chi de familia, les doturies y i doturs y por le personal de cura pól ester de gran aiüt da savëi tan inant che an pó jí cun les strategies y i stromënc de mantignimënt dla vita, tl respet dla orenté dla porsona.

Le Comité etich provincial se dá jö bele da n pez cun chestiuns etiches sön la fin dla vita y á tres indô tut posiziun te na manira ampla sön chësc argomënt. Le raport cun maraties che ne vá nia da varí y cun la mort n'è inultima nia ma na chestiun medica, mo an vëgn metüs dan da n gran numer de desfides individuales, soziales, religiozes y spirituales. Les dezijiuns de chësc vers é porchël dezijiuns personales, avisa sciöche ince l'idea di valurs y la fede de vignöna y vignun de nos. Te chësc contest n'él nia ma n dovëi fundamental por le personal sanitar da tigní cunt di prinzipls bioetics dla benefiziënza, dl nia fá dl mal (primum non nocere) y dla iustizia mo ince da respeté l'autonomia y le prinzip de autodeterminaziun dles paziëntes y di paziënc.

Chësta brosciüra dess ester n stromënt de consultaziun por les porsones che tol la dezijiun da stabilí tres les Desposiziuns de tratamënt, tl caje che ares ne foss n de nia plü bones da tó instësses dezijiuns, a ci tratamënc che ares ó se sotmëte, mo dantadöt a ciügn che ares ne ó nia gní sotmetüdes. Imprömadedöt stlarësc chësta brosciüra te parores dër concretes le significat dles Desposiziuns de tratamënt y súa aplicaziun pratica. Dedô vëgnel splighé le cheder iuridich de referimënt do l'aprovaziun dla lege n. 219/2017 (Normes en materia de consëns informé y de desposiziuns de tratamënt sanitar). Les indicaziuns por scrí fora les Desposiziuns de tratamënt dess implü ester d'öga por se fá plü saurí da d'adoré le formular che é da ciagé amesa la brosciüra y da capí insciö ci dejiders che an á y da i documenté por scrit. Te chësc contest él d'importanza fundamentala da se lascé aconsié da na porsona competënta tl ciamp dla mejina, sciöche por ejëmpl dala doturia/dal dotur de ciasa.

Sce, en conscidraziun dles dezijiuns tutes tles Desposiziuns de tratamënt, ti stál a zacai dër a cör i valurs fundamentai y les prescriziuns morales de súa fede religiosa vëgnel aconsié da contaté na porsona che rapresentëia súa fede che s'un capësc fora de chestiuns etiches y sá da dé consëis.

Nos, che i dun fora chësta brosciüra, savun che la vita y la mort é ma en pert te nostes mans; tröp de ci che á da fá cun la vita y la mort ne pón nia odëi danfora y gnanca planifiché. Mo propi te de ries situaziuns pó l ester de gran aiüt por dötes les porsones interessades, che al sides chi de familia o le personal sanitar y de cura, sce al é bele gnü baié damperfora cun la porsona atocada di argomënc che reverda la maratia, la fin dla vita y la mort, sciöche ince de súa minunga por ci che reverda les therapies por prolungé la vita. A chësta moda vára da ciaré dla dignité de vigni paziënta y paziënt tl'ultima fasa de súa esistënza tla manira che ti corespogn al miú a súa orenté. Insciö ne vëgnel nia ma respeté la liberté da chirí fora dla porsona (autodeterminaziun), mo tl medemo tëmp ti vëgnel ince alisiré a chi de familia y al personal sanitar l'inciaria da la curé, l'acompagné y tó comié.

Por fá che chësta brosciüra sides saurida da d'adoré ne éson nia jüs ite sön chestiuns etiches relevantes.

Por informaziuns plü menüdes fajunse referimënt ales publicaziuns informatives dl Comité etich provincial che reverda l'alimentaziun y l'idrataziun artificiales, la mudaziun di fins dla terapia pro paziëntes y paziënc dër püri y la gestiun dles Desposiziuns de tratamënt sanitar, sciöche ince ala plata internet www.provincia.bz.it tl setur "Etica e salute".

Les Desposiziuns de tratamënt sciöche elemënt de planificaziun preventiva di tratamënc sanitar: n stromënt por renforzé l'autodeterminaziun dles paziëntes y di paziënc ala fin de süa vita

Les esperiënzes te d'atri paisc desmostra che ara ne vá nia ma da tó en conscidraziun i dejidors dles paziëntes y di paziënc ala fin de süa vita scrion fora n formular. Scebëgn che al é gnü fat de plü sforc, ne n'è les Desposiziuns de tratamënt aldedaincö impó ne nia dër conosciüdes. Implü vëgneres gonot scrites te na manira nia prezisa y püch efiziënta, o sovënz ne vára nia da les abiné ca te caji de maratia acuta y porchël ne vëgneres daldöt nia tutes en conscidraziun o nia sciöche al aldiss, canche ara se trata da tó dezijiuns sön la terapia.

Por ti dé plü efiziënta ales Desposiziuns de tratamënt él gnü svilupé, impröma ti USA y spo bel plan ince te d'atri Paisc, na strategia nöia a chëra che an ti dij Advance Care Planning (ACP). Chësta strategia se basëia sön dui pilastri fundamentai: por pröm á la porsona interessada, tl cheder de n prozes de dialogh che vëgn tigní da profescionisc, la poscibilité da ponsé sura y lascé madorí sües dezijiuns de terapia por le caje che ara pordess la capazité da capí y orëi y da la documenté tres Desposiziuns de tratamënt efiziëntes y omogenes a livel local. Por secundo vëgnel trat ite strotöres sanitaras y d'assistënza dla regiun y so personal che vëgn informé y istruí aladô por che les Desposiziuns de tratamënt sides tres da tó ca y vëgnes ince aplicades aladô canche ara se trata da tó dezijiuns terapeutiches. Insciö vëgnel por ejëmpl regolamenté olache les Desposiziuns de tratamënt vëgn tignides sö y sciöche ares vëgn dades inant ala doturia/al dotur de ciasa, al ospedal y ala strotöra d'assistënza. Les Desposiziuns de tratamënt vëgn a chësta moda n elemënt important de n prozes de comunicaziun plü ampl, sides tl ciamp dla planificaziun danfora di tratamënc sanitaras sides ti prozesc de dezijiun ala fin dla vita. Les esperiënzes internaziunales desmostra che insciö ne vëgnel nia ma garantí le respet efetif dl'autodeterminaziun tl'ultima fasa dla vita, mo al vëgn ince mioré de cotan la cualité dl'assistënza che ti vëgn dada ales porsones amarades y a sü familiars.

Ince tla Provinzia de Balsan mëss les Desposiziuns de tratamënt gní pert integrënta dl sistem sanitar y d'assistënza y trá ite le personal de cura y assistënza, les doturies y i doturs de ciasa, les doturies y i doturs ti ospedai y düc chi che ti fej le guern ales porsones tles ciasas de palsa. Dantadöt é les doturies y i doturs de ciasa cherdá da ti pité a sües paziëntes y a sü paziënc n dialogh competënt y consulënza por garantí che les Desposiziuns de tratamënt vëgnes metüdes jö sciöche al toca. Ince les porsones de familia y chëres de crëta dess, aladô dla poscibilité, gní trates ite tl prozes de dialogh. Sciöche aiüt pó gní adoré chësta brosciüra.

Determinant por la planificaziun danfora di tratamënc sanitaras é l'orientamënt ala porsona amarada: tl zënter di dialogs y dla consulënza él da mëte süa orenté y sü valurs. Chësc porta pro a n gran mudamënt tl raport cun la paziënta/le paziënt, a n mudamënt che vá sura le contest de planificaziun fora.

DESPOSIZIUNS DE TRATAMËNT

Ci é pa les Desposiziuns de tratamënt?

Cun les Desposiziuns de tratamënt á la porsona la poscibilité da stabilí bele damperfora ci sort d'assit enza che ara  o ciaf  tli caje che na burta maratia ti imped sces da t o dezijiuns autonomes. Meton j o voluntariam nter cun cosci enza y reflesciun les Desposiziuns de tratam nt, ti v gnel d e a chi de familia y al personal sanitar y d'assist enza indicaziuns d' utli s on l'orenté dli pazi nta o dli pazi nt por ci che reverda i tratam nc sanitars.

Cun les Desposiziuns de tratam nt ne v ra nia ma da adat  i tratam nc sanitars dli dagn  ala orenté dles pazi ntes y di pazi nc, mo ares smendr sc ince le prigo de tratam nc nia dalvers y che ne v  nia deboj gn. Impl  alisir ieres le p eis dles dezijiuns che chi de familia y le personal sanitar m ess t o y straverda ince da conflic eventuai danter les porsones interessades.

Ciod  é pa l'autodeterminaziun dli porsona tan importanta?

Tli ultimi agn   la medejina fat de gragn progrec y ince tli dagn  jar ra inant insci ; al gnar  ampli  les poscibilités da sostituí artificialm nter de pl  funziuns vitales dli porsona umana. Les doturies y i doturs ar  porch l a desposiziun tres pl  strom nc por interv nc sanitars strordinars.

La vita umana p o oramai ince gn  mantignida te condiziuns d er precares, olache an m ess se damané sce n te interv nt sides b gn ciam o tli interes dli pazi nta o dli pazi nt. Impl    les terapies de medejina intensiva, che v gn te tr c caji adotades ala fin dli vita, ma pl  por inardi  la mort. Porch l  l da t o na dezijiun s on ci poscibilités terapeutiches desponibles che an  o efektivam nter ador  te vigni caje particular. Deache tles soziet s modernes v gnel valut  te na manira desfar nta les limitaziuns fisiches y psichiches  l d ert che la porsona interessada inst ssa toles diretam nter na dezijiun sce ara  o no gn  mantignida en vita artificialm nter. Ch sc ne ti corespogn nia ma al d ert d'autodeterminaziun de vigni porsona, mo de regola ince al boj gn dles pazi ntes y di pazi nc da or i t o inst sc na dezijiun s on l'entit  de tratam nc medics.

 l da tign  cunt dli Cons ns inform ?

Bele da agn n' l pl  deg gn che m t en discusciun la faziun vincol nta dli Cons ns inform ; s on s a basa  l vigni pazi nta o pazi nt che p o chir  fora, cun le sost gn dli personal medich, sce autoris  o no le scomenciam nt o la continuaziun de tratam nc sanitars. Alad  dles normes dli Costituziun y dli codesc deontologich dles doturies y di doturs  l tler che al ne p o te degun caje gn  fat n tratam nt diagnostich o terapeutich, z nza av i ciaf  denant le cons ns da pert dli pazi nta o dli pazi nt.

Porchël á les paziëntes y i paziënt che á le posses plëgn de sües capacités de dezijiun le dërt da se mëte canchessî contra n tratamënt sanitar, ince sce fajon insciö mëti en prigo süa vita. Le dërt al consëns mët danfora le dërt da gní informá indortöra y ciafé stlarimënc por menü da pert dles doturies y di doturs.

Y sce la porsona amarada n'è nia bona da tó instëssa na dezijiun?

La situaziun vëgn plü complicada canche la porsona amarada n'è nia plü bona da capí o a vigni moda da ti comuniché süa orenté al personal medich; ara é te na condiziun olache süa capacité da tó dezijiuns y da les comuniché é sopenüda. Mo ince te n te caje dessel ester la poscibilité da tó en conscidraziun te na manira efiziënta le consëns o la refodanza de tratamënc sanitar eventuai. Les Desposiziuns de tratamënt vá n vare inant respet al Consëns informé: ares nes dá la poscibilité da se fá bele adora assá pinsiers sön ci tratamënc che an oress ciafé tl caje che an pordess la capacité da tó dezijiuns y comuniché nosta orenté. Chësta orenté podunse mëte jö por scrit tles Desposiziuns.

Le Stat á le dovëi da garantí tresfora l'assistënza y la defenüda dla vita de vignun y vignöna de nos. Chësc n'ó indere nia dí che al pó ti gní impedí ala porsona da tó na dezijiun bele damperfora sön ci tratamënt che ara ó ciafé o nia te na certa situaziun.

Che me dëida pa mëte jö mies Desposiziuns de tratamënt?

La sconanza dles porsones da pert dl Stat vëgn garantida al miú sce an ti dá la poscibilité da podëi se jové, canche ares mët jö les Desposiziuns de tratamënt, de na consulënza medica cualificada. Te chësta ocajiun él les doturies y i doturs de medejina generala sciöche ince les doturies specializadas y i doturs specialisá che á n rode de gran importancia. Ares/Ai conësc de regola al miú la porsona atocada y pó ti dé informaziuns plü mirades sön les maraties poscibles; ares/ai pó ti splighé i fins dles terapies y i daidé tó na certa dezijiun aladô de süa convinziun.

Sambëgn ne vára nia da odëi danfora vigni eventualité y da tó na dezijiun sön ci tratamënt sanitar che al dess gní tut en conscidraziun o dess gní stlüt fora por vigni caje. Tles Desposiziuns de tratamënt pó ince gní metü jö l'idea di valurs personala, la vijiun che an á dl monn, le significat che an ti dá ala dignité umana y ala cualité dla vita; pian ia da chësc vára da ciafé fora l'orenté probabla dla porsona amarada sce ara ess da gní atocada da na maratia o na situaziun che ne vëgn nia avisa tuta en conscidraziun tles Desposiziuns.

Ci dërc vëgn pa defenüs dales Desposiziuns de tratamënt?

Les Desposiziuns de tratamënt defënn le dërt de n Consëns informé y le dërt de autodeterminaziun de na paziënta o de n paziënt. Chësc dërt vëgn ince reconesciü azetan so dejider eventual da renunzié a n cer tratamënt o ince ales terapies che prolungia la vita. Te chësc caje vëgnel fat ademanco de mosöres che metess la porsona interessada te na situaziun nia aze-tabla. Na te renunzia a n tratamënt medich ne ó porchël nia dí che al vëgn refodé na porsona o ferí süa dignité, sciöche sce al ne paiass nia plü la mëia da sotmëte süa vita a d'atri tratamënc o a cures surapró. Sambëgn á na paziënta/n paziënt le dërt da ciafé vigni tratamënt medich poscibl cun le fin da prolungé süa vita.

Le dèrt da podèi stabilí bele danfora i tratamènc poscibli ne é nia da mète ala per cun le dèrt de eutanasia, mo bëgn cun le dèrt da ti damané al personal sanitar da lascé ester o da ne scomencé nia pratices terapeutiches che la porsona instèssa refodass por rajuns morales y iuridiches, sce ara ess la capacitè da agí.

Dal punt de odüda etich él na gran desfarènzia danter eutanasia ativa, por ejèmpl sce an ti dá da tó ite ala porsona dèr na gran dosa de na medejina che porta ala mort, y la lascé morí, por ejèmpl sce an renunzièia a tratamènc che n'è nia plü adeguá dal punt de odüda medich o che vègn refusá te na manira tlera dala paziènta o dal paziènt o sce an i sospènn. Le dèrt de autodeterminaziun, defenü dales Desposiziuns de tratamènt, rapresentèia porchèl, tl significat plü strènt, le dèrt da refodé tratamènc che an ne n'ó nia. Al ne aledièia nia les doturies y i doturs, le personal infermieristich y chi de familia da ti dé inant ala porsona amarada l'assistènza y la cura che ara adora. Le dèrt de autodeterminaziun ne pó indere nia gní intenü sciöche dèrt da ciáfè tratamènc che n'è nia plü adeguá dal punt de odüda medich o che é de dann por la sanité, le decurs dla maratia o la vita dla paziènta o dl paziènt.

Vigni dezijiun é na dezijiun dèr personala che reverda ma la porsona instèssa y i ne podun nia miné che dúc toles la medema dezijiun che nos tolesson, deache propi por ci che reverda de gran maraties, l'angonia y la mort, él dúc che á n'atra conzeziun y dötès les conzeziuns se mirita da gní respetades.

Pói nominé na porsona de crèta?

Les Desposiziuns de tratamènt ti conzed ala porsona amarada da nominé na porsona de crèta (na porsona de familia, n'amica o n amich, na doturia o n dotur, n prou, n'assistènta spirituala o n assistènt spiritual y i.i.) che sá cai che é sü valurs y conèsc sües ideas, che se dá da fá por che süa orenté vègnes respetada tolon la medema dezijiun che la porsona instèssa bonamènter toless.

Ci sozedel pa en referimènt al'alimentaziun y al'idrataziun artificiales?

Les sozietés scientifiches che se dá jö cun l'alimentaziun artificizala á stabilí che chisc prozedimènc é de competènza dles doturies y di doturs, deache al ó ester a vigni moda cualificaziuns medich-farmazeutiches y infermieristiches por süa atuaziun.

Ince la Curt de cassaziun é dla minunga che l'alimentaziun y l'idrataziun artificiales é tratamènc sanitar de chi che la paziènta o le paziènt pó bele dal scomenciamènt inant fá ademanco o, sce al é bele gnü scomencé impará, pói indô gní sospenüs, aladô dla orenté dla porsona amarada. Chèsc vel ince por chi caji o decursc dla maratia olache le corp n'è nia plü bun da tó sö nudrimènc y licuig o al ne ti pó nia plü gní dé ite valch ala porsona amarada zènza che ara se stais fisicamènter dèr mal.

Te ci mosöra pól pa gní tut en conscidraziun detlaraziuns d'orenté o desposiziuns che vëgn metüdes jö por le dagní te n momënt olache al n'é nia ciamó le caje da les apliché?

Al é tres poscibl da mudé süa minunga por ci che reverda l'atuaziun de tratamënc sanitar. Por chësta rajun pól ince gní mudé te vigni momënt les Desposiziuns de tratamënt, dantadöt sce an s'amara dassënn o sce la maratia vá inant. Te vigni caje pón se basé sön le fat che les Desposiziuns de tratamënt é gnüdes metüdes jö do avëi ponsé sura codí, che süa orenté de tratamënt é gnüda formulada cun la convinziun da orëi fistidié por le dagní y che la porsona interessada sá avisa ci che döt chësc ó dí.

Al é porchël da ti dé plü pëis al'orenté dla porsona portata a espresciun tles Desposiziuns de tratamënt co ala suposiziun de na orenté contrara, che podess gní metüda jö te na fasa dla maratia plü inant, ater co sce al é sëgn conrec che la paziënta o le paziënt á mudé süa orenté.

Mëssi mëte jö les Desposiziuns de tratamënt?

Al n'é sambëgn degun dovëi da mëte jö les Desposiziuns de tratamënt. Nos düc sun lëdi da le fá o no y da chirí fora autonomamënter sciöche i orun afronté la fin de nosta vita. Che che n'é nia ciamó sigü di tratamënc che ara/al ó cialé tl caje de na gran maratia o de n inzidënt che á sciöche consequenza la pordüda dla capacité da dí ci che ara/al ó, pó se lascé sön les dezijiuns che chi de familia tolará deboriada cun le personal sanitar competënt.

Sce al n'é nia Desposiziuns de tratamënt y an ne sá gnanca cara che podess ester süa orenté probabla s'orientará la dezijiun dagnora al bëgn ogetif dla porsona, a chëra che al ti gnará garantí ince döttes les mosöres de mantignimënt dla vita che ó ester.

Ési da podëi adoré i formulars prestampá?

Les Desposiziuns de tratamënt pó gní metüdes jö autonomamënter o cun l'aiüt de n formular aposta. I formulars prestampá pîta la poscibilité da chirí fora danter opziuns de terapia tleres y varëntes a nivel scientifich. Insciö ne vëgnel nia ma garantí la cualité dles dezijiuns tutes, mo al vëgn ince slisiré süa atuaziun pro i tratamënc dl dagní. La porsona interessada dess a vigni manira ciaré do avisa sce le formular ti conzed bëgn la poscibilité da porté a espresciun te na manira adatada süa orenté. D'atri dejiders pó gní metüs jö tles lercs lëdies aposta o sön plates separat.

Che pó pa mëte jö les Desposiziuns de tratamënt?

Al n'é degun limit d'eté por mëte jö les Desposiziuns de tratamënt. Che che les mët jö mëss ester bun deplëgn da capí y orëi chël ó dí, che al mëss ester tla condiziun da intëne daldöt la sort, le significat, la portata y i prighi di tratamënc medics y da mëte spo jö süa orenté. Tl caje de porsones che á le posses plëgn de sües capacités mentales che n'á indere nia ciamó complí i dejedot agn dessel gní tut les dezijiuns de tratamënt preventives a öna cun i geniturs y la pediatria competënta/le pediater competënt.

Ci funziun á pa l'aministradëssa/l'aministradú de sostëgn?

La figöra dl'aministradëssa/dl ministradú de sostëgn, preodüda dala lege statala n. 5 dl 2004, é gnüda metüda sö por defëne na porsona che n'é nia plü tla condiziun, por gauja de na marattia o n handicap fisich o psichich, da ciaré de se instëssa/instës. A chësta figöra, che ê tl pröm ma preodüda por defëne interesc patrimoniai, ti él gnü reconesciü da n valgönes sentënzes la poscibilité da rapresenté la porsona amministrada ince te chestiuns sanitaes. L'aministradëssa/l'aministradú de sostëgn pó refusé tratamënc sanitaes a inom o por cunt dla porsona che é sotmetüda a süa proteziun y de chëra che ara/al mëss respeté l'orenté, sce chësta poscibilité é gnüda stabilida dal tribunal tl provedimënt de nominaziun.

La situaziun iuridica

Consëns informé

L'ordinamënt iuridich talian reconësc le consëns informé, chël ó dí le consëns dla paziënta o dl paziënt do avëi ciafé informaziuns assá, sciöche prinzip lié ala dignité dla porsona.

L'art 32, coma 2 dla Costituziun taliana dij che - „Degügn ne pó gní sforzé a n cer tratamënt sanitar ater co cun desposiziun de lege (...)“.

Pro le consëns informé se tratera, sciöche la Curt costituzionala á confermé,

«**propi de n dër dërt dla porsona** che á súa fundamënta ti prinzijs che é tl art. 2 dla Costituziun che defënn y sostëgn la porsona, y ti articui 13 y 32 dla Costituziun, che stabilësc che „la liberté dla porsona é inviolabla“ y che „degügn ne pó gní sforzé a n cer tratamënt sanitar determiné ater co cun desposiziun de lege“ (Curt costituzionala, sentënza n. 438 di 23 de dezëmber dl 2008)¹.

Le cheder iuridich é spo da püch gnü integré dala lege n. 219/2017, aprovada dal Parlamënt talian, aladô de chëra che an ne pó scomené o jí inant cun degun tratamënt sanitar zënza le consëns lëde y informé dla porsona interessada, ater co te caji che vëgn espressivamënter preodüs dala lege (art. 1, coma 1).

Les inovaziuns dla lege n. 219/2017

La situaziun de malsegurëza é gnüda tuta y jüda cun la lege 219/2017, dada fora dan da püch, che ne reconësc nia ma en general le prinzip dl consëns, mo porta implü ite trëi stromënc fundamentai.

1. Les Desposiziuns de tratamënt

Vigni porsona de majera eté y bona da intëne y orëi pó, en conscidraziun de na situaziun dl dagní olache ara n'é nia plü bona da tó instëssa dezijiuns, mëte jö súa orenté tles Desposiziuns de tratamënt por ci che reverda tratamënc sanitar y aconsintí o refodé mosöres de diagnosa o terapies.

Denanco mëte jö les Desposiziuns de tratamënt mëss la porsona interessada ciafé, aladô dla lege, informaziuns adequades da na doturia/n dotur.

---

¹La volontarieté di tratamënc sanitar vëgn ince confermada te na ligna de d'atres fontanes iuridiches: dal dërt internazional (Convenziun de Oviedo, indere nia ciamó ratificada tla Talia) a chël dl'Uniun europeica (Cherta di dërc fundamentai dl'Uniun europeica, che vel dal 1. de dezëmber dl 2009), dala legislaziun nazionala (leges n. 833 y n. 180 dl 1978) ala deontologia dles doturies y di doturs (Codesc reelaboré dl 2014), y vëgn en ultima reconesciüda dala iurisprudënza dla Curt de cassaziun (sides zivila che, te na forma plü limitada, ince penala).

La doturia o le dotur mëss respeté les Desposiziuns de tratamënt y pó ma ne se tigní nia a chëstes en acordanza cun la porsona de crëta (ciara le punt 2), y ma sce chëstes é tlermënter incoerëntes y ne ti corespogn nia ala condiziun clinica dla paziënta o dl paziënt, o sce al é in-tratan gnü fora terapies inovatives por mioré süa condiziun, che n'ê tl momënt dla sotescriziun dles Desposiziuns de tratamënt nia ciamó conosciüdes.

An pó ince desvié dales Desposiziuns de tratamënt sce ares contëgn indicaziuns de tratamënt che vá cuntra la lege, les normes de deontologia o la bona pratica dl'assistënza clinica.

Les Desposiziuns de tratamënt pó avëi formes desvalies:

- a) at publich o documënt privat autentiché;
- b) documënt privat, dé jö dala detlaranta/dal detlarant tl Ofize anagrafich dl Comun de resi-dënza o tla strotöra sanitara competënta, sce la Regiun á adoté modalités telematicches por la gestiun dla tascia clinica o i ac sanitars eletronicos o a vigni moda d'atres modalités tecni-ches por gestí i dac dles porsones scrites ite tl Sorvisc sanitar nazional.

Les porsones cun handicap pó fá sües Desposiziuns de tratamënt ince tres n video o cun l'aiüt de d'atri injins de comunicaziun.

Les Desposiziuns de tratamënt pó gní mudades canchessî; la lege ne scrí dant degun termin cina chël che les Desposiziuns de tratamënt dess gní renovades.

Tl caje de bojëgn o de prescia pó la paziënta o le paziënt revoché les Desposiziuns de tra-tamënt che é bele, te ci forma chessî, tres na detlaraziun scëmpla a usc, che la doturia o le dotur tol sö o filmëia tla presënza de almanco döes porsones che testimoniëia süa revoca-ziun.

2. La porsona de crëta

La lege vëiga danfora la poscibilité da nominé, tres na detlaraziun antizipada, na porsona che rapresentëia la paziënta o le paziënt tles relaziuns cun les doturies, i doturs y le personal sani-tar: la porsona de crëta.

La porsona de crëta mëss ester de majera eté y bona da intëne y orëi.

Le raport é basé sön la „crëta“ un cun l'ater; la nominaziun pó gní revocada te vigni momënt y la porsona de crëta é lëdia da azeté o refusé l'inciaria. Sce al vëgn a se le dé n conflit danter la doturia/le dotur y la porsona de crëta él le tribunal che pó nominé n'aministradëssa/n amini-stradú de sostëgn.

Les Desposiziuns de tratamënt vel ince sce al ne vëgn nia nominé na porsona de crëta.

3. Planifiché deboriada les terapies

Tl caje de maraties croniches o maraties che gaujèia invalidité o che é caraterisades da n'evoluziun nia da tigní sö cun na stleta prognosa, pó gní concordé deboriada cun la doturia o le dotur n plann terapeutich. Dötes les porsones che tol pert al tratamënt á le dovèi da se tigní a chësc plann sce la paziënta o le paziënt n'é nia plü tla condiziun da porté a espresciun süa orenté.

La paziënta o le paziënt o, cun so consëns, na porsona de crëta, ciafa les informaziuns adequades sön le svilup poscibl dla maratia y sön ci che an pó realisticamënter s'aspeté por ci che reverda la cualité dla vita y les poscibilités d'intervënt concretes.

La porsona atocada dá so consëns ales propostas dles doturies y di doturs y pó eventualmënter nominé na porsona de crëta.

Le consëns mëss gní dé por scrit y ince la nominaziun dla porsona de crëta mëss gní fata por scrit; sce la porsona n'é fisicamënter nia bona da le fá pó ince gní comuniché süa orenté tres n ater stromënt adaté. Döt mëss gní anoté tla tascia clinica y ti ac sanitars eletronic.

Le plann terapeutich pó gní mudé y ajorné canchessî.

Y co vëgnel pa fat sce al n'é nia Desposiziuns de tratamënt?

La lege regulamentèia situaziuns olache la porsona, denant che ara tomes tla condiziun da n'èster nia plü bona da dí süa orenté, á comuniché sües dezijiuns por ci che reverda i tratamënc sanitars a chi che ara ó o ne ó nia gní sotmetüda, o á dé dant la porsona che dess rapresenté süa orenté. Sce al n'é nia desposiziuns de chësta sort o sce al n'é, mo al é manifestaziuns massa generales por che ara vais da dedüje na orenté tlera dla porsona, vëgn la situaziun plü complicada. De chësc vers él da fá referimënt a na sentënza dla pröma seziun zivila dla Curt de cassaziun (n. 21748 dl 2007) che á stabilí na ligna de condiziuns sciöche premissa por fá sté sö i tratamënc de mantignimënt dla vita. La Curt á danterater fissé le prinzip che „sön domanda dl ghirau rapresentant [ ] y do avèi aldí te situaziuns cuntraditores la curadëssa speziala o le curadú spezial“ pó le tribunal autorisé l'interuziun dl'alimentaziun y dl'idrataziun artificiales ma sce al é chisc dui recusis specifichs:

(a) Canche la condiziun de incosciënza é da conscidré ireversibla sön la basa de n stlarimënt clinich complet y al n'é degöna fondamënta medica, aladô di standarg scientifics reconesciüs a nivel internazional, che pois fá ponsé a na poscibilité gnanca minima da recuperé na condiziun de consciënza, ince ma debla, y insciö da jí zoruch a na perzeziun ince ma minimala dl monn estern.

(b) L'istanza nominada mëss ti corespogne, sön la basa de elemënc de proa tlers, evidënc y plausibli, al'espresciun reala y verbala, ales detlaraziuns dades jö denant, ala personalité, al stil de vita, ales convinziuns y ala conzeziun de dignité umana dla paziënta o dl paziënt y plü avisa sciöche ara/al la rapresentâ denanco tomé tla condiziun de incosciënza.

Sön la basa de chisc prinzip, che pé porater dër rigorusc y a öna cun le prinzip dl'atenziun estrema te n'aziun che ó recostruí la orenté individuala, vëgnel recordé che le tribunal mëss controlé, ince sce al n'é nia documënc scric che dá dant avisa l'orenté, cun prezijiun y cura la dezijiun da fá sté sö i tratamënc de mantignimënt vital.

Alimentaziun y idrataziun artificiales

Les normes nöies porta pro a stlÿje jö la discussiun lungia sön i tratamënc de mantignimënt vital, deache l'alimentaziun y l'idrataziun artificiales vëgn conscidrades esplizitamënter sciöche tratamënc sanitars che pó, sciöche tai, ince gní refodá.

La lege dl 2017 vëiga danfora che les Disposiziuns de tratamënt y implizitamënter ince le plann terapeutich metü jö deboriada, pó revarde l'alimentaziun y l'idrataziun artificiales y plü en general, vigni tratamënt de mantignimënt vital.

De chësta idea ê bele ince la Curt de cassaziun tla sentënza n. 21748 dl 2007.

Indicaziuns por scrí fora les Desposiziuns de tratamënt

Indicaziuns generales

Amesa chësta brosciüra él da ciafé n formular prestampé por les Desposiziuns de tratamënt olache an pó scrí ite les indicaziuns che reverda i tratamënc sanitars che an ó ciafé o ne ó nia ciafé tl caje che an n'ess nia plü la capacitè da tó na dezijiun o da dí ci che an ó. Sambëgn pó les Desposiziuns de tratamënt en linia de prinzip ince gní scrites daldöt lediamënter. Ti ultimi agn él indere gnü constaté che por l'aplicaziun dles Desposiziuns de tratamënt él damí sce ares vëgn scrites aladô de criters le plü poscibl omogens. Insciö vëgnel formulé l'orenté dla persona interessada te na manira tlera y les dezijiuns sanitares plü importantes vëgn nominades cun prezijiun. Les Desposiziuns de tratamënt s'adressëia imprömadédöt ales doturies curantes y ai doturs curanc y porchël messess les informaziuns ester ince coretes dal punt de odüda dla medejina y concretes assá.

Formulars unics slisirëia porchël l'atuaziun dles Desposiziuns deache le personal sanitar se fej plü saurí da capí les formulaziuns y sü contignüs. Chësc ne limitëia tl medemo tëmپ nia Osts poscibilités de planificaziun preventiva dl'assistënza sanitara: al é dagnora poscibl da injunté a man o cun le computer indicaziuns surapró por personalisé Osta orenté. Sce an ó pón ince ma adoré le formular sciöche basa por formulé daldöt autonomamënter les Desposiziuns de tratamënt. Te n te caje él ciamó plü important che na persona competënta tl ciamp dla medejina Ves dëides formulé te na manira tecnicamënter corëta Osta orenté sön i tratamënc sanitars y capí indortöra le significat de ci che i ëis metü jö.

Contignü dles Desposiziuns de tratamënt

Cun les Desposiziuns de tratamënt vára da stabilí sciöche an ó gní tratá tl dagní dal punt de odüda medich-sanitar sce an ess da n'ester nia plü bogn da tó instësc dezijiuns y da comunicé ci che an ó. Al é porchël imprömadédöt da definí les situaziuns sanitares por chëres che an ó odëi danfora na certa sort d'assistënza y spo dé dant i tratamënc sanitars da atué o da schivé te chës situaziuns. Chëstes desposiziuns se referësc a tratamënc che dess prolungé Osta vita, a chëres che al ti vëgn dit terapies por prolungé la vita. I intervënc y les terapies por tó le me vëgn dagnora fac sce al é debojëgn por che ara vais plü saurí da suporté na burta maratia o por alisiré l'angonia. Chëstes mosöres paliatives vëgn ince nominades tles Desposiziuns de tratamënt por che al sides tler che, ince sce an renunziëia a mosöres por prolungé la vita, vëgnel impó fat valch por tó le me sintomatich dla maratia. An ne pó inde-re nia damané che al vëgnes atué mosöres che porta te na manira mirada ala mort, chël ó dí mosöres de eutanasia ativa. La refodanza de mosöres por prolungé la vita che á sciöche consequënza la mort n'é nia eutanasia ativa. Porchël án le dërt da stabilí bele danfora na te refodanza.

Tles Desposiziuns de tratamënt pón implü ince dé dant na persona de crëta che se crüzies da ciaré che les Desposiziuns de tratamënt vëgnes ince atuades.

Sciöche bele dit dessura fossel bun, tan inant che ara vá, da se lascé aconsié canche an mët jö les Desposiziuns de tratamënt da na doturia o n dotur de crëta - tl caje ideal dala doturia/dal dotur de ciasa - che confermëia spo cun süa sotescriziun che les Desposiziuns de tratamënt é

gnüdes fates dala porsona interessada tl posses plëgn de sües capacités mentales, do che al ti é gnü splighé avisa i contignüs y les consequenzes poscibles dles desposiziuns stabilides. Chës-ta informaziun ti dá spo plü tert al personal sanitar y d'assistënza, sciöche ince a chi de familia, la segurëza che ci che é gnü desponü tles Desposiziuns de tratamënt é le resultat de reflësciuns madüdes basades sön informaziuns detaiades. Insciö él na majera probabilité che al vëgnës tut en conscidraziun coretamënter l'orenté dla porsona interessada tl caje de bojëgn efetif.

Ince sce la validité dles Desposiziuns n'é nia limitada tl tëmp vëgnel aconsié da les verifiché regolarmënter por constaté che ares corespognes bëgn ciamó al'orenté atuala. Dantadöt canche al se müda la situaziun dla maratia o le contest sozial vëgnel aconsié da verifiché les Desposiziuns y scinacaje da les ajorné. Propi tl caje de maraties croniches liades a limitaziuns cherscëntes pól ester che le dejider de mosöres por prolungé la vita se müdes dassënn.

Situaziuns che se damana na dezijiun terapeutica y tratamënc sanitar

Al n'é nia poscibl da odëi danfora Desposiziuns por dötes les maraties y les situaziuns terapeutiches y chël n'é gnanca debojëgn ne: al basta planifiché danfora les situaziuns olache al é probabl che an n'é nia plü bogn, te na manira permanënta o almanco por n tëmp plü lunch, da tó instësc dezijiuns. Implü ne n'án nia bria da dé directives por vigni singola maratia, mo ma por certes condiziuns patologiches de na maratia, ater co sce an patësc de na maratia cronica olache an conësc le decurs y porchël ón planifiché bele danfora. Sce an ó por ejëmpl, sciöche al vëgn porater racomané, mëte jö süa orenté por le caje de na situaziun de pordüda dla consciënza plü dessigü ireversibla, n'él nia important da savëi sce le dann al ciorvel é gnü gaujé da n inzidënt, da na sangonada acuta o dal bot.

Insciö, ince sce les Desposiziuns se referësc a n prozes de degeneraziun dl ciorvel progressiva y ireversibla, ne mësson nia savëi a duc i cosc de ci sort de demënza che ara se trata. Al é ala fin certes maraties olache al é dër ri da preodëi bele danfora n tratamënt: al basta ponsé por ejëmpl a tumors maligns olache ara ne vá daldöt nia da odëi danfora sciöche la maratia jará inant y insciö ne vára gnanca da dé dant le tratamënt che an oress. Tl caje dl crebesc ne n'án de regola nia bria da planifiché danfora i tratamënc sanitar, deache la maiú pert dles paziëntes y di paziënc mantëgn cina ala fin la capacité da tó dezijiuns autonomamënter. Al vëgn a vigni manira racomané da ponsé sura deboriada cun la doturia o le dotur de crëta sce al é ciamó d'atres situaziuns mediches olache an oresses planifiché danfora y te chësc caje él da les dé dant ti ciamps lëdi aposta.

Le medemo vel ince por l'indicaziun di tratamënc sanitar desvalis: gnanca chiló ne n'án bria da cumpedé sö dötes les mosöres poscibles por prolungé la vita. Ara se trata plücoater da stabilí sce an ó ciamó, tles situaziun de maraties gravëntes descrites dessura, che al vëgnës apliché mosöres por prolungé la vita o no. Ci tratamënt che al vëgn spo chirí fora n'é indere te chisc caji normalmënter nia dezisif.

Ince sce ara se trata de mosöres por prolungé la vita é l'alimentaziun y l'idrataziun artificiales n argomënt a pert, deache tla pratica él ciamó te chësc ciamp de gran malsegurëzes sides por ci che reverda l'indicaziun medica che ince l'amissibilité iuridica. En linia de prinzip velel che l'alimentaziun y l'idrataziun pó ma gní a se le dé tres na sonda o n'infujiun sce chësc corespogn ince ala orenté detlarada (o probabla) dla paziënta o dl paziënt. Sce

an renunziëia, tl caje de n gran dann al ciorvel, al'alimentaziun y idrataziun artificiales ne patësc les porsones atocades, sön la basa dles conescënzes scientifiches atuales, plü desigü no la sëi no la fan y al basta na bona idrataziun dla boccia por alisiré la sensaziun de sëi gaujada dales mucoses sëces. Ince te chisc caji vëgnel racomané da stlarí cun la doturia/le dotur de crëta ci che al ó veramënter dí da renunzié ales mosöres por prolungé y mantigní la vita te de te situaziuns.

Sce an oress, tl caje de n gran dann permanënt al ciorvel, lascé ester l'alimentaziun y l'idrataziun artificiales, ince sce te de te caji ne pón mai stlüje fora deplëgn n mioramënt, vëgnel aconsié da baié a funz de chësta dezijiun cun chi de familia o cun la porsona de crëta.

D'atri tratamënc sanitars dejidrá o refodá pó gní dá dant tles lercs lëdies aposte.

Nominaziun dla porsona de crëta

Les Desposiziuns de tratamënt documentëia la orenté dla porsona tl caje che ara ne foss nia plü bona da tó instëssa na dezijiun sön les mosöres de tratamënt che prolongia la vita. Te na te situaziun pó ester d'ütl sce al é na porsona de crëta che sá cara che é süa orenté y la comunicëia. Porchël vëgnel aconsié da ne dé nia ma dant tles Desposiziuns de tratamënt i tratamënc sanitars, mo ince da nominé na porsona de crëta. Chësta porsona pó ince dé indicaziuns sön l'orenté probabla dla paziënta o dl paziënt, sce ara o al é te na situaziun nia preodüda concretamënter tles Desposiziuns de tratamënt. Por chësta rajun paiel la mëia da informé adora assá la porsona de crëta chirida fora por chësta inciaria y da la trá ite tles conversaziuns cun la doturia/le dotur de ciasa.

Chëstes domandes pó se daidé chirí fora la porsona de crëta:

- Cun che á pa n raport sot y de crëta?
- Che foss pa a öna y bun da tó na dezijiun aladô de mia orenté, ince sce chësta ne ti corespogness nia a sü sentimënc y valurs?
- Che se imbastess pa l'am da ti splighé al miú mia orenté ales doturies y ai doturs, ince sce al foss val' resistënzes?
- Che vir pa dlungia me y ess dlaurela y foss desponibl da surantó chësta inciaria?
- Da che podessi pa m'aspeté che al/ara foss bun/bona da surantó chësta inciaria ince te situaziuns acutes y pesoces dal punt de odüda emozional y psichich, olache al foss bun da da tó atira na dezijiun?

Al vëgn aconsié da ciaré da trá ite adora assá la porsona de crëta tles reflexiun y, sce al é poscibl, ince tles conversaziuns cun les doturies y i doturs. Insciö ne ciafa la porsona de crëta nia ma informaziuns importantes por ester bona da interpreté les Desposiziuns de tratamënt, mo al vëgn ince tl medemo tëmp renforzé le lian interpersonal. Al é sambëgn poscibl da trá ite tl prozes de planificaziun ince d'atres porsones che Ves stá dlungia.

Idees generales sön la vita, la maratia y la mort

Denanco mëte jö indicaziuns de tratamënt concretes por le caje che an n'ess nia plü la capacitè da tó na dezijiun aladô de nosta orenté él dërt da se damané ci idees generales che an á ti confrunc dla vita y dl'adoziun de tratamënc sanitar. Chëstes reflesciuns pó gní adorades sciöche basa por planifiché inant i tratamënc sanitar tli cheder dles Desposiziuns de tratamënt y pó gní d'öga sce al ess da gní a se le dé situaziuns nia preodüdes tles Desposiziuns y al foss debojëgn da definí l'orenté probabla dla porsona interessada. Chiló dessot él n valgönes domandes che podess ester d'ütl por ponsé sura sön le significat dla vita y dl vire inant y sön tan de soferënza y risc tres mosöres mediches che an ó sté fora por resté en vita (fontana: Program beizeiten begleiten). Ince de chëstes chestiuns pón baié cun la doturia o le dotur de ciasa y cun les porsones de familia o che se stá dlungia.

L'idea che an á dla vita, dla maratia, dl'angonia y dla mort depënn gonot dala convinziun religiosa che an á. Tla maiú pert dles religiuns él n consëns ampl sön le fat che la vita é ti tëmps dla maratia y dl'angonia dër vulnerabla y porchël ince dëgna de proteziun, y che la dignité dles porsones amarades o tl morí mëss gní defenüda. Implü éson a öna che al n'é nia n dovëi da presservé la vita a düc i cosc, mo che al é le dërt da podëi morí canche la vita röia te süa fasa finala o na maratia condüj ala mort. Les religiuns y confesciuns desvalies se desfarenziëia te n valgönes chestiuns, por ejëmpl por ci che reverda la chestiun dl'alimentaziun y idrataziun artificiales tli caje de de gragn dagns al ciorvel ireversibli (p. ej. coma descedé). Sce an se sënt liá ales convinziuns morales dla religiun a chëra che an crëi pó ester d'ütl sce an se confrontëia y chir le dialogh cun na porsona che rapresentëia chësta religiun che s'un capësc fora te chëstes chestiuns y sá da dé de bogn consëis.

Tan ion viëise pa?

Ci importanza á pa por Os podëi vire (vire ciamó dí)?

Canche i ponsëis ala mort, ci se tomel pa ite?

Sce zcai Ves dijess che de nôt s'indormedarëise en pesc y doman ne Ves descedarëise nia plü - ci oress pa chël dí por Os incö?

Cun ci modalités y a ci cost dess pa le tratamënt medich porté pro a prolungé Osta vita?

Ci fistidi y tëmes ëise pa sce i ponsëis a tratamënc sanitars te Osc dagní? Él por Os zircostanzes olache l'arlungiamënt dla vita ne foss por Os nia plü n fin terapeutich?

Ejëmpli de situaziuns olache i ne oresses nia plü gní sotmetüda/sotmetü a mosöres por prolungé la vita: (Ponsede ince a d'atres porsones cun chëres che i ëis vit le decurs de na maratia)

Él convinziuns religiozes, spirituales, personales o culturales che é d'importanza por Os te chësc contest?

Glossar

Terapia suramenada (accanimento terapeutico)

La terapia suramenada rapresentëia n comportamënt ti confrunc dla porsona che é sön punt de mort che tol ite l'adoranza de düc i mesi de diagnosa y terapia por mantigní en vita la porsona, ince sce le prozes dl morí n'é oramai nia plü da tigní sö, zënza tigní cunt dla situaziun individuala y clinica spezifica.

Aministraziun de sostëgn

Cun la lege n. 6 di 9 de jená dl 2004 él gnü porté ite dal legislatú na forma de proteziun nöia por les porsones che n'é daldöt o en pert nia bones da afronté da sores la vita da vigni de: por chëstes vëgnel preodü l'aministraziun de sostëgn temporana o permanënta. Ala porsona che á n'aministraziun de sostëgn ne ti vëgnel nia tut sü dërc, ai vëgn ma limitá le manco che ara vá. La nominaziun vëgn fata da na vicara/n vicar por fins spezifics.

Autonomia / Autodeterminaziun dla paziënta o dl paziënt

Cun autonomia dla paziënta o dl paziënt minon le dërt dla porsona da tó na dezijiun te na manira autodeterminada cun referimënt a tratamënc medics y therapeutics che reverda süa sanité o maratia. Chësc dërt tol ite le dërt de consëns informé. Te n significat plü strënt capëscion cun autonomia dla paziënta o dl paziënt le dërt da refodé intervënc medics o tratamënc therapeutics, tl significat plü ampl tolera ince ite l'orenté dla paziënta o dl paziënt che mëss gní respetada dales doturies y dai doturs, dal personal infermieristich y da chi de familia, ater co sce ara vá te na manira tlera cuntra le bëgnsté, la sanité y la vita dla porsona.

Autopsia/Obduziun

Inrescida sön n corp mort (fata tla repartiziun de Patologia o Medejina legala) por fins scientifics o de medejina legala.

Coma descedé (sindrom apalich, condiziun vegetativa persistënta)

Cun chësc capëscion na condiziun olache la funziun dla scorza zerebrala é dër o daldöt danejada, deperpo che al resta inant funziuns dl ciorvel da mez, dl büst zerebral y dla miola dl spiné. Les porsones atocades pé descedades, mo ares ne á plü degöna perzeziun cosciënta y n'é nia bones da interagí cun l'ambiënt incëria („zënza reaziun“).

Consëns informé

Le consëns informé é l'azetaziun da pert de paziëntes y paziënc, tl posses plëgn de sües capacités mentales, de n tratamënt sanitar do che na doturia o n dotur ti á dé spligaziuns dër avisa sön i vantaji y i risć.

Consulënza etica

La consulënza etica ti pîta al personal sanitar y ai familiars sostëgn te de ries chestiuns etiches liades al'assistënza de na paziënta o n paziënt. Chësc sostëgn vëgn de regola dé tl cheder de na discusciun tl caje spezifich dal punt de odüda etich, a chëra che al tol pert döttes les porsones che á da nen fá cun l'assistënza dla porsona amarada.

Desposiziuns de tratamënt

Ara se trata de na manifestaziun dl'orenté scritta, cun la data lapró, da pert de na porsona tl posses plëgn de sües capacités (la porsona interessada) por ci che reverda tratamënc sanitaris o assistenziai a chi che ara ó o ne ó nia gní sotmetüda, tl caje che ara ess da ne ester nia plü bona da tó instëssa na dezijiun.

Donaziun de organs (post mortem)

Na porsona pó despone tratan süa vita da orëi doné, canche ara mör, organs, tesciüs y zelules a porsones amarades.

Do che al é gnü constaté la mort zerebrala vëgnel tigní en vita funziuns dl corp prinzipales (por ejëmpl tres la respiraziun mecanica) por garantí che i organs, le tesciü y les zelules ciafes ossigen y sostanzes nudritives assá cina canche ai vëgn prelevá.

Tla Talia vëgnel conscidré les porsones che ne á nia detlaré espressamënter, aladô dles modalitës preodüdes, la orenté da doné o da ne doné nia i organs, donadësses y donadus de organs, ater co sce chi de familia é decuntra.

Etica

L'etica é na disciplina pratica dla filosofia y é da capí sciöche sciënza dl agí moral. Ara se dá jö cun l'origina, l'evoluziun y la faziun dla morala, chël ó dí cun la reflësciun sön chësta. Ara chir les rajuns de certi comportamënc umans tl cheder de n sistem de valurs y normes tl contest dla pratica de vita dla porsona. Te so significat plü conesciü denominëia l'etica la reflësciun sön les chestiuns morales.

Eutanasia

La parora „eutanasia“ á de plü significac y vëgn gonot ince capida damat; porchël vëgnel tres plü ciaré da sostituí chësta parora cun denominaziuns plü prezises. Mo indere cina che chësta parora vëgn adorada inant, fossel bun da savëi da desfarenzié les formes desvalies te so significat y tla pratica.

- **Eutanasia, omizid damané** (cina sëgn: eutanasia ativa direta)
Al é l'intervënt atif y cosciënt dla doturia/dl dotur, por ejëmpl tres la soministraziun de na dosa dër alta de na medejina, por mëte fin ala vita sön domanda espressiva dla porsona. Chëstes mosöres mirëia porchël diretamënter ala mort dla porsona.
- **Renunzia a mosöres por prolungé la vita** (cina sëgn: eutanasia passiva)
La dezijiun da renunzié tl caje de na porsona dër püra, che mëss patí zënza speranza, a na terapia che prolongia la vita, o da smendrí o sospëne na terapia bele metüda man, lascian che la porsona möres por gauja dla maratia.
- **Atuaziun de therapies por tó le me** (cina sëgn: eutanasia ativa indireta)
Les cures paliatives pó avëi, sciöche faziun nia intenzionada, n'ascortada poscibla dla vita.

Aiüt al suizid (suizid assistí)

An baia de aiüt al suizid canche la porsona interessada tol ite instëssa, cun l'intenziun da se copé, na sostanza che ti é gnüda metüda a desposiziun aposta da n'atra porsona. Sce al é na doturia o n dotur che mët a desposiziun la sostanza vëgnel baié de suizid cun assistënza medica. Tla Talia é l'aiüt al suizid y ince le suizid cun assistënza medica proibis.

Porsona de crëta

Chësta figöra é gnüda metüda sö dal ordinamënt talian cun la lege n. 219/2017. Ara se trata de na porsona che vëgn inciariada, tles Desposiziuns de tratamënt o tla planificaziun terapeutica deboriada, da rapresenté la porsona amarada sides ti raporc cun les doturies y i doturs, sides en general cun les strotöres sanitaes.

Medejina intensiva

La medejina intensiva cheriëia les condiziuns por fá indô gní bogn i paziënc y les paziëntes che é dër püri deache un o de plü organs vitai á lascé da funzioné.

Chësc vëgn fat a nivel tecnich dër alt, do sciënza y cosciënza de che che laora dailó, nia ma tl cheder de ci che é tecnicamënter poscibl, mo ince ciaran ci sëns che i intervënc á a nivel uman y etich. La chestiun dl sëns di intervënc a nivel uman y etich vëgn dantadöt acuta, canche na terapia n'é nia plü orientada ala varijun, deache la varida o le mioramënt dla maratia é improbabli da n punt de odüda dles doturies y di doturs, o deache i intervënc terapeutics tla fasa finala de na maratia o dla vita á ma plü la faziun da prolungé n püch la vita o da sburlé fora le prozes dl morí.

Modalités por la sostituziun temporana de organs che ne laora nia plü por i alisiré o i regeneré:

- respiraziun artificziala
  - dialisa (terapia de sostituziun di rognuns)
  - assistënza o sostituziun dl cör
-
- **Respiraziun artificziala:** cun aparac de respiraziun moderns pól (do da dagns ai fiá, lejiuns al piet, intossiades) gní sostigní o sostituí por n tëmp ince plü lunch un di fiá püri y garantí insciö che la porsona pois se sté valgamia saurí.
  - **Dialisa o terapia de sostituziun di rognuns** (conesciüda ince sciöche lavada dl sanch): l'insufiziënza di rognus é öna dles maraties gravëntes che vëgn dant relativamënter gonot. Aldedaincö pó la funziun di rognus gní sostituida tecnicamënter, ince ma por intant, cun pumpes y filtri.
  - **Insufiziënza dl cör:** le tratamënt dl cör vëgn fat prinzipalmënter cun medejines. Dainré, canche la porsona amarada aspeta na traplantaziun dl cör, pó la zircolaziun gní mantignida tres l'aplicaziun de na pumpa tl'aorta o de n cör artificzial.

Tröc ros y cabli tla medejina intensiva ó ester por monitoré la situaziun, por ti dé i licuig y l'alimentaziun al corp y por eliminé i licuig dl corp.

Medejina paliativa

La medejina paliativa é „... n avijnamënt che miorëia la cualité dla vita dles persones amara des y de sües families che vëgn confrontades cun i problems liá a maraties che ne vá nia da varí, tres la prevenziun y l'alisiramënt dla soferënza, ciaran da reconësce adora, identifiché avisa y traté le me y ince d'atri problems de natöra fisca, psicosoziala y spirituala“. (OMS, 2002)

Morala

La morala denominëia modí, convenziuns, regoles y prinzipls de comportamënt dl individuum, de na comunité o na cultura che é dër slariá fora y reconesciüs sozialmënter. La morala tol ite dotes les normes etiches, i prinzipls y i valurs che regolëia le comportamënt danter les porso nes de na sozieté che vëgn azeté da chësta sciöche vincolënc.

L'angonia y la mort

Cun angonia capëscion chël tëm্প ala fin dla vita olache dotes les funziuns vitales se destöda bel plan y al vëgn la mort.

- **Mort clinica:** la mort clinica é canche l'ativité dl cör y dla zircolaziun y di fiá stá chita.
- **Mort zerebrala:** pordüda completa y ireversibla de dotes les funziuns zerebrales, les funziuns dl cör, dla zircolaziun y dla respiraziun vëgn mantignides. Dal punt de odüda iuridich é la mort zerebrala le momënt dla mort.

Tl caje de de ries maraties lunges él döes fases che vëgn dan la mort:

- **Fasa terminala:** fasa de na maratia dan la mort (dorada: dis o püces edemes).
- **Fasa finala:** fasa de na maratia atira dan la mort (dorada: ores o püc dis)

Le movimënt de ospize o la cultura de ospize

Le movimënt modern de ospize ciara da mioré les condiziuns dles persones amara des termi nales y de sü familiars y da integré la fin dla vita y la mort te nosta esistënza.

Le movimënt de ospize se á svilupé ala fin di agn sessanta naota tl'Inghiltera.

Alimentaziun artificiziala

Cun alimentaziun artificiziala capëscion la nudriziun de persones che n'é nia plü bones, ne pó nia o ne n'ó nia plü instësses se nudrí, cun l'adoranza de mesi d'aiüt medics.

An desfarenziëia döes formes de alimentaziun artificiziala:

- **alimentaziun enterala:** vëgn fata aldedaincö dantadöt tres sondes, por ejëmpl tres na son da dl magun o na sonda PEG (ciara dessot)
- **alimentaziun parenterala:** vëgn fata lascian fora l'aparát de digestiun tres la soministra ziun dles sostanzas nutritives diretamënter tl sanch, por ejëmpl cun na infujiun tres n cateter dles avënes.

Sonda dl magun

Sonda adorada por la soministraziun de alimënc, licuig y medejines a porsones che ne á nia plü la poscibilité da i tó ite normalmënter tres l'aparát de digestiun (la bocia, le col y le ro dla spëisa) por ejëmpl deache ares á dificoltés da dluí, al é problems sciöche n tumor, y i.i.

Sonda PEG (gastrostomia endoscopica percutana)

La PEG é n azes diret al magun tres le parëi dl vënter; cun chësta él poscibl da ti dé artifizialmënter da mangé por n tēmp lunch a paziētes y paziēnc che n' é nia plü bogn da dluí por rajuns desvalies.

Cualité dla vita

Tl'adoranza linguistica generala capëscion por cualité dla vita dantadöt le degré de bëgnsté dla porsona.

Un di faturs che fej fora la cualité dla vita é le bëgnester economich; lapró röiel ciamó na ligna de d'atri faturs sciöche l'istruziun, les oportunités profescionales, le status sozial y la sanité. Vigni porsona valutëia atramënter la cualité dla vita.

Le corp mort

Cun corp mort vëgnel denominé le corp uman zënza vita. Ince le corp zënza vita mëss gní traté cun dignité y pieté, deache te ël él ciamó i dërc che é dla porsona en vita. La dignité y le respet dl corp mort vëgn definis da normes iuridiches prezises y da usanzas de ritual y de cult. La cura de na porsona morta ti speta a chi de familia, ater co sce la porsona morta á desponü atramënter tres le dërt de autodeterminaziun dan süa mort.

Sedaziun paliativa

La sedaziun paliativa é n intervënt terapeutich por controlé i sintoms che ne respogn nia a d'atri tratamënc. Ara se trata dla soministraziun de medejines che calma cotan o indeblësc la cosciënza; tres la reduziun dla cosciënza o le som dessel gní alisiré sintoms nia da soporté.

Terapia por mantigní la vita

Cun terapia por mantigní la vita capëscion duc i tratamënc medics por mantigní la vita dla porsona. Lapró tochel les terapies che salva la vita te na fasa acuta, sciöche la reanimaziun (reanimaziun cör-fiá) o la respiraziun artifiziala, mo ince la soministraziun de medejines de importancia vitala (p.ej. antibiotics), la trasfujiun de sanch, la dialisa (lavada dl sanch) o l'alimentaziun y l'idrataziun artifiziales.

Total pain

Le conzet de „Total Pain“ (C. Saunders) descrí les dimenjiun de dolur desvalies: fisich, mental, sozial y spiritual.

Orenté probabla

L'orenté probabla ti corespogn al'orenté che la porsona ess plü dessigü sce ara foss ciamó bona da tó dezijiuns. L'orenté probabla vára da dedüje dala valutaziun de informaziuns che an á, sciöche por ejëmpl dales Desposiziuns de tratamënt che ne reverda nia la situaziun spezifca, dales desposiziuns dla porsona de crëta, dala biografia dla porsona y da d'atres desposiziuns da plüdadî.

Desposiziuns de tratamënt

Art. 2, 13 y 32 dla Costituziun taliana y lege n. 219/2017.

Iö sotescrita/sotescrit

Inom	Cognom
nasciüda/ nasciü a	(prov.)
ai	
residënta/ residënt a	strada/plaza

sce i ess da n'ester nia plü tla condiziun da porté a espresciun autonomamënter mia orenté, oressi che: Situaziuns olache al dess gní apliché chëstes Desposiziuns: *mëte n sëgn o descri la situaziun, al é poscibl da dé dant plü co öna na poscibilité)*

☐	Sce i sun tl stadiun final de na maratia che ne vá nia da varí che porta ala mort, ince sce an ne pó nia ciamó odëi danfora avisa le momënt de mia mort.
☐	Sce por gauja de n gran dann al ciorvel (por ejëmpl n trauma al ciorvel, na sangonada ales ciorveles, le bot al ce) á pordü, cun gran probabilité por dagnora la capacité da capí, tó dezijiuns y da me relacioné cun d'atres porsones (por ejëmpl tl caje de coma descedé), ince sce an ne pó nia ciamó odëi danfora avisa le momënt de mia mort. I sá che al n'é nia daldöt imposcibl da se descedé da chësta condiziun, mo al é dër püch probabl.
☐	Sce por gauja de demënza o sce mies funziuns mentales á dé do tan dassënn che i ne sun nia plü bona/bun da me nudrí y tó ite licuig autonomamënter, gnanca ne cun l'aiüt costant de zacai.
☐	Inserimento testo libero

Sce i ess da ester te öna dles situaziuns descrites da me dessura, damani: *(fá n sëgn o descri la situaziun)*

- che al vëgnes atué düc i tratamënc adatá dal punt de odüda medich por prolungé mia vita
- che al vëgnes ma fat terapies por prolungé la vita sce, aladô de mia porsona de crëta, sënti ciamó en gran pert ligrëza da vire. I sun cosciënta/cosciënt che vignun de nos reconësc y interpretëia la ligrëza da vire te na manira desvalia
- che al ne vëgnes fat degönes terapies por prolungé la vita, gnanca ne de respiraziun artificziala, alimentaziun y idrataziun artificziales. La fan y la sëi dess gní calmades te na manira naturala.
- (Test lëde) _____
- _____
- _____

Tl caje che tles situaziuns che i á descrit él bele gnü invié ia les mosöres nominades dessura, ói che an lasces da le fá.

Te vigni caje me damani cures adatades y dantadöt l'igiëna dla bocia por tó la sëi, sciöche ince mosöres mediches che calma y dantadöt medejines che tol te na manira efiziënta le me, che scombat la fadia da trá le fle, le stome, la tëma, l'agitaziun y d'atri sintoms gravënc. I azeti la poscibilité improbabla che chëstes mosöres pois ascorté mia vita.

Te situaziuns de vita o de tratamënt che ne vëgn nia regulamentades concretamënter te chëstes Desposiziuns de tratamënt él da ciafé fora mia orenté probabla a öna cun dötes les perts.

I sotescrii chëstes Desposiziuns do che i á ponsé sura avisa sön so contignü y i sun plenamënter cosciënta/cosciënt dla responsabilité che i á te mi confrunc. I conësci le significat y les consequënzes dles Desposiziuns y i sá ince che ares vincolëia les doturies/i doturs che me cüra, mies rapresentantes legales/mi rapresentanc legai y chi de familia. I sun ince cosciënta/cosciënt che mia dezijiun da refodé te öna dles situaziuns descrites dessura les mosöres mediches nominades podess ascorté mia vita y azeleré le prozes de mort. I sá che i pó te vigni momënt mudé o revoché daldöt chëstes Desposiziuns de tratamënt.

Le personal sanitar che se dá jö cun mia cura y assistënza mëss ti podëi pomez a chëstes Desposiziuns.

Data	Sotescriziun
------	--------------

Nominaziun dla porsona de crëta

Cun chësc autorisëii chësta porsona da me rapresenté te dötes les chestiuns che reverda la cura y l'assistënza. La delega tol ince ite l'atuaziun de chëstes Desposiziuns de tratamënt:

Inom y cognom	
Misciun	
Telefon	Data
Data	Sotescriziun dla porsona che deleghëia

Informaziun medica

Ai _____, ti á dé ala signura/al signur _____ dötes les informaziun por ci che reverda le contignü de chëstes Desposiziuns y sües consequënzes posibles.

Data	Sotescriziun y timber dla doturia/dl dotur
------	--

Reconfermaziun dles Desposiziuns de tratamënt

Chiló dessot confermëii cun mia sotescriziun che i á controlé le contignü dles Desposiziuns de tratamënt che i á bele sotescrit denant y che mia orenté ne se á nia mudé.

Data	Sotescriziun
------	--------------

